

# США ТА УКРАЇНА

УДК 32.019.52 (73+477)

**Марина Бессонова,**  
кандидат історичних наук, доцент,  
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»  
**Олександр Потехін,**  
доктор історичних наук, старший науковий співробітник,  
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

## ПОЛІТИКА США ЩОДО УКРАЇНИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ГРОМАДСЬКІЙ ДУМЦІ

***Анотація.** У статті здійснено першу в українській історіографії спробу узагальнити ставлення українців до політики Сполучених Штатів Америки щодо України під час «гібридної» війни Росії проти України, російського озброєного вторгнення до українського Донбасу та незаконної анексії АР Крим. На підставі даних соціологічних опитувань вітчизняних та міжнародних дослідницьких інституцій виявлено українські дискурси, в яких наявна Америка (США); співвідношення про- та антиамериканських поглядів у сучасній Україні; очікування щодо американської допомоги в умовах продовження російської агресії на Сході. У ході дослідження з'ясовано, що для більшості українців саме Європа, а не Америка становить головний, найбільш важливий зовнішньополітичний пріоритет. В українській громадській думці у рамках існуючої дихотомії Захід (Європа/Європейський Союз, США) – Схід (Росія) Сполучені Штати не становлять окремого суб'єкту. Америка асоціюється з Заходом у цілому, або з НАТО та іншими міжнародними інституціями. Попри критику Америки через невиконання зобов'язань Будапештського меморандуму та ненадання летальної оборонної зброї, імідж Сполучених Штатів Америки в Україні є здебільшого позитивним, ніж негативним.*

***Ключові слова:** США, Україна, громадська думка, дихотомія Захід-Схід.*

Стаття є першою в українській історіографії спробою узагальнити ставлення громадської думки в Україні до політики Сполучених Штатів Америки. Зокрема, наголос зроблено на періоді після Революції гідності, за якою відбулися протизаконна анексія Росією української АР Крим та озброєне вторгнення російських військ на підтримку маріонеткових режимів Кремля на українському Донбасі. Дослідження базується на даних опитувань громадської думки, статистичних даних, матеріалах передвиборчих політичних кампаній та офіційних документах (Стратегія національної безпеки, Военні доктрини тощо). Також розглянуто результати експертних опитувань.

Ми залучаємо опитування міжнародних (Gallup Poll, Pew Research Center) та вітчизняних (Київський міжнародний інститут соціології, Фонд демократичних ініціатив ім. Ілька Кучеріва, Інститут Горшенина, Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, Соціологічна група «Рейтинг») дослідницьких центрів та установ, які проводять свої дослідження, спираючись на традиційні соціологічні методи. У всіх використаних нами дослідженнях, що проводилися з весни 2014 р., було виключено окуповані Російською Федерацією та

контрольованими нею і сепаратистами території України: автономна республіка Крим та окремі райони Донецької та Луганської областей (ОРДІЛО).

Автори прагнули оцінити місце Америки (США) серед українських зовнішньополітичних уподобань. Чи існує зв'язок між США та нагальними проблемами безпеки і відновлення територіальної цілісності України? Яке ставлення до політики США домінує з-поміж українців? Чи «присутня» Америка в українському політичному дискурсі (наприклад, у вітчизняних передвиборчих кампаніях)? Ми спробуємо оцінити місце, яке США займають серед сучасних українських пріоритетів; виявити співвідношення проамериканізму та антиамериканізму в Україні, а також реакцію українців на президентську кампанію 2016 р. у США та перші кроки політики президента Д. Трампа.

Перш, ніж спробувати відповісти на поставлені запитання, маємо звернути увагу на деякі моменти. Так, добре відомо, що традиційно українському населенню був властивий амбівалентний підхід до зовнішньополітичних орієнтацій: Європа та Росія виступали у якості двох основних векторів. Протягом довгих 1991-2013 рр. вони співіснували у суспільній свідомості без будь-якого конфлікту між ними. Взагалі, дуже важко визначити співвідношення цих векторів у свідомості українців та виявити місце США всередині або за межами цієї містичної дихотомії, яка була домінуючою до початку Революції Гідності та незаконного приєднання АР Крим до Росії на початку 2014 р.

Позитивне або негативне ставлення до Росії було головним для самоідентифікації в Україні, однак сьогодення Російська Федерація (РФ) швидко набуває якості «Іншого», що формує національну самоідентифікацію українців. Але США навіть найменшою мірою не розглядається громадською думкою як альтернатива Росії у свідомості українців. Аби пояснити це явище, ми пропонуємо умовно розділити українське суспільство принаймні на три групи: (а) політичні еліти – центральну та регіональну (панівний клас), що складає менше 1% населення; (б) творча сила (середній клас, потенціальний чи фактичний) – 15-20% за різними критеріями; (в) більшість населення (парадоксально, але близько 60% українців постійно визначають себе як «середній клас» на противагу «бідним»).

У всіх згаданих групах геополітичні міфи, згідно з якими світ – це арена боротьби гігантів (США, РФ, Китаю), як і раніше, широко поширені. Важливо, що у сприйнятті українців Європа відсутня у цій «всесвітній війні за владу». Для еліти в Україні пошук іноземного «господаря» є цілком природним станом, що підтверджується, зокрема, неймовірним інтересом їхніх представників до зміни Адміністрації у Вашингтоні у січні 2017 р. Багато представників другої групи досить скептично ставляться до реальної можливості отримати вирішальну підтримку з-за кордону, але всі розуміють необхідність американської допомоги, хоча б політичної, в умовах російського збройного вторгнення в Україну. «Гібридна» війна, спонсорована Росією агресія на Донбасі, є стрижневою проблемою у громадській думці сучасної України. Представники так званої «партії миру» (залишки кланів Кучми-Януковича, та головним чином – лідери колишньої Партії регіонів, тепер представлені в парламенті Опозиційним блоком – Ю. Бойко, О. Вілкул, С. Львовичкін, М. Добкін, В. Новинський, «незалежні» на кшталт В. Рабиновича або Є. Червоненка та інші.) в Україні досі мають відчутний політичний вплив на Сході і Півдні України. Втім, їхній вплив на зовнішньополітичні уподобання своїх прихильників є дуже обмеженим. Навіть

будучі власниками провідних засобів масової інформації, вони не можуть відкрито ставати на бік ворога. Війна істотно зруйнувала ідеалізований привабливий образ неіснуючої Росії серед основних категорій виборців В.Януковича / Опозиційного блоку, для яких тепер ані ЄС, ані США не можуть замінити РФ (для старшого покоління це радше Радянський Союз, аніж його правонаступниця). Населення зараз також поділяється на дві великі групи – людей, які вважають війну своєю особистою справою, та «спостерігачів», які чекають будь-якого результату. Втім, в обох групах США не займають значного місця як вирішальній або навіть значущий чинник закінчення російсько-української війни.

#### *Америка у контексті сучасних українських суспільних пріоритетів*

Для розуміння ставлення українців до Сполучених Штатів Америки варто враховувати поточні події у нашій країні. Оцінюючи місце США у сприйнятті українців, ми знаходимо чимало фактів, які свідчать, що ця країна не займає високих пріоритетів у громадській думці. Основний інтерес українців зосереджено на внутрішніх справах, зокрема на економічному розвитку та реформах; військовому протистоянні з підтримуваними Росією сепаратистами на Сході та російською окупацією Криму; корупцією та низькими соціальними стандартами.

Останні опитування різних науково-дослідних інституцій показують, що найвищим пріоритетом, тобто проблемою, яка найбільше турбує українців, є війна та окупація ОРДІЛО. Так, серед проблем, які найбільше хвилюють українців, перше місце посідало врегулювання ситуації на Донбасі та досягнення миру: у грудні 2015 р. 78,5% респондентів обрали цей варіант відповіді, у травні 2016 р. – 72%, у грудні 2016 р. – 75% [1]. Результати загальнонаціонального опитування, проведеного у грудні 2016 р., показують, що українці вважають, що уряд повинен зосередитися на таких основних цілях: досягти миру на Донбасі (75%); регулювати ціни, особливо – знизити комунальні тарифи (56%); стимулювати економіку, створюючи сприятливі умови для бізнесу (48%); боротися з корупцією (46%) [2]. У травні 2016 р. питання зовнішньої політики та міжнародних відносин навіть не увійшли до першої п'ятірки. Так, відносини з Росією зайняли 6 місце, а відносини з ЄС – 9 місце [1]. У грудні 2016 р. питання інтеграції до ЄС були лише на 12-му місці серед актуальних пріоритетів українців.

Питання національного будівництва та патріотизму наразі є дуже важливими для українців. Незважаючи на всі труднощі, більшість українців (67% за даними дослідження, проведеного у 2015 р.) пишаються тим, що є громадянами своєї держави [3]. У серпні 2016 р. майже половина населення (49%) була впевнена, що Україна може подолати проблеми та труднощі у довгостроковій перспективі, 17% сподівалися, що це станеться упродовж найближчих років. Втім, 24% вважали, що Україна не зможе зробити це взагалі [4].

Серед основних рушійних сил українських реформ Захід загалом (без розподілу між Європою/ЄС та Сполученими Штатами) зайняв лише четверте місце (21% опитаних погоджувалися з цим у грудні 2016 р.) після вітчизняних уряду (33,5%), президента (29,5%), неурядових організацій та волонтерів (23%). Отже, українці більше покладаються на самих себе у вирішенні внутрішніх проблем. З іншого боку, порівняно з липнем 2015 р., сподівання на Захід як рушій українських реформ майже подвоїлися: з 11,5% до вже згаданих 21% [2].

Ставлення щодо іноземного залучення до вирішення українських проблем є суперечливим. Опитування показали зростаючу віру українців у здатність своєї

країни вижити без допомоги іноземних держав. І тут повернемося до згаданої вище дихотомії Захід (Європа та США) – Схід (Росія). Наприклад, у 1991 р. 37% населення було переконане, що Україна може вижити лише із західною економічною допомогою, у 2006 р. таке ставлення зменшилося до 14,3%, у 2011-2016 рр. було незначне підвищення цього показника – відповідно 18% і 19%, але все одно залишилося майже наполовину нижче, ніж у 1991 р. Аби зробити цю картину чіткішою, додамо, що думка щодо необхідності допомоги з боку Росії явно демонструє протилежну тенденцію: кількість прихильників такої точки зору зросла в період 1991-2011 рр. з 32% до 40,4%, станом на 2016 р. цей показник зменшився майже вчетверо – лише 11,2 % українців погоджувалися з цим твердженням. У всякому разі, українці повністю усвідомлюють проблеми своєї країни, і вважають, що Україна може вижити без допомоги з боку Заходу (47% респондентів), а тим більш – Росії (68%) [4].

Якщо аналізувати зовнішні загрози та місце США з-поміж них, то варто зазначити, що країна, яка представляє найвищу загрозу сьогоднішній Україні – це Росія. Це підтверджує ряд загальнонаціональних, а також міжнародних опитувань. Як приклад, використаємо результати опитування *Gallup poll* (літо 2015 р.), згідно з яким українці вважали найбільшою загрозою для своєї країни Росію (52%), у той час як росіяни бачили таку загрозу у Сполучених Штатах (64%) [5]. Тож, зараз серед зарубіжних країн, які б згадувалися респондентами як такі, що ставлять загрозу для України, Америка відсутня.

Восени 2014 р. більшість українців вважали, що важливішими для країни є тісні відносини з Європейським Союзом та США – навіть якщо це може спричинити шкоду відносинам з сусідньою Росією, ніж мати близькі відносини з Росією та ризикувати пошкодити відносини України з Заходом. Якщо порівнювати дані про ставлення до ЄС та до США, то 43% українців зазначають, що важливо, щоб їхня країна мала тісні зв'язки з ЄС, навіть якщо це шкодить відносинам з Росією, і лише 37% обрали близькі відносини з США на противагу Росії. Оскільки кількість прихильників можливості одночасних тісних відносин з Росією та ЄС та, інший варіант, з Росією та США – однакова (по 27%), це яскраво відображає пріоритетність для українців відносин з ЄС, аніж із США [6]. Якщо порівняти схвальну оцінку ЄС, або Німеччини (як лідера ЄС) та США, запропоновану в опитуванні *Gallup poll*, ми бачимо, що українці віддають більшу перевагу ЄС (2013 р. – 41%, 2014 р. – 46%) та Німеччині (2013 р. – 48%, 2014 р. – 41%), ніж США (2013 та 2014 рр. – 38%) [7].

Для більшості українців саме Європа, а не Америка становить головний зовнішньополітичний пріоритет. Згідно з даними загальнонаціонального опитування, проведеного у грудні 2016 р., 58% респондентів підтримали вступ до ЄС як основний вектор інтеграції України (у 2013 р. таких було 47%), на противагу до цього кількість прибічників іншого вектору, а саме приєднання до Росії в Євразійському митному союзі, скоротилося з 36 до 11% [8]. Київський міжнародний інститут соціології підтвердив, що проєвропейські настрої в Україні зросли після подій лютого 2014 р., тобто ці зміни відбулися як реакція на російську агресію [9]. Згідно з опитуванням, якби у лютому 2017 р. відбувся референдум про те, чи має Україна приєднатися до Європейського Союзу, 49% жителів України проголосували б за вступ України до ЄС, 28% були б проти, а решта 23% – не визначилися б або не взяли участь у голосуванні. Якщо ті, хто ще не вирішив

голосувати «за» чи «проти», не прийшли б на референдум (це цілком вірогідно), а проголосували б близько 77% всіх, хто має право голосу, то голоси мали б розподілитися наступним чином: 64% – за вступ до ЄС, 36% – проти [10].

Загалом, серед зовнішньополітичних орієнтацій українців США не потрапили до першої трійки, яку традиційно обіймають ЄС, Росія та країни СНД (без РФ). Ряд досліджень у 2002-2015 роках підтверджують, що Сполучені Штати як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України були обрані дуже незначною кількістю респондентів. Наприклад, погодилися з думкою про те, що США є пріоритетним напрямом зовнішньої політики України лише 1,2% (листопад 2012 р.), 1,1% (квітень 2014 р.), 6% (березень 2015 р.) та 3,4% (грудень 2015 р.) респондентів, які брали участь в опитуванні [11, С.45].

Окремо слід звернути увагу на оцінки експертів щодо динаміки стану двосторонніх відносин між Україною та США. У нас є підстави вважати, що позиція експертів близька до поглядів представників другої групи українців (творча сила або середній клас), або, принаймні, не суперечать їм [12]. Ми використовуємо результати восьми експертних опитувань, проведених Центром миру, конверсії та зовнішньої політики України за стандартною програмою (використовується з 1997 р.) з чотирма групами осіб, що займаються аналізом, плануванням та вивченням зовнішньої політики України і політики безпеки, а також приймають політичні рішення (працівники органів державної влади, у першу чергу МЗС України, державні військові, аналітичні центри та експерти з неурядових організацій, університетів, журналістів) з основних регіонів України – Центру (перш за все – Київ), Схід, Захід, Південь.

У таблицях наведені дані за 2008-2015 рр., які показують думки експертів з приводу таких питань як двосторонні відносини України з іншими країнами чи міжнародними організаціями та вплив іноземних партнерів на Україну. На прикладі показників, які стосуються не тільки США, можна побачити зміни, що відбувалися у позиції українського експертного середовища щодо Сполучених Штатів у названих вимірах.

Табл. 1. Вкажіть 3-4 учасників міжнародних відносин (країни, союзи держав, міжнародних організацій тощо), які є найважливішими для України в плані розвитку успішних двосторонніх відносин (%)

<i>Рік / країна, організація тощо.</i>	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
США	68,5	56	47,6	66,7	65,9	67,5	90	89
НАТО	70,4	60	45,2	54,8	38,3	0	62	62
МВФ	5,5	2,4	5,6	9,5	10,6	5	10	22
ЄС	81,5	78	85	88,1	89,3	90	90	77
Польща	11,1	16	23,8	14,3	21,3	17,5	47	44
Росія	55,5	72	64,3	59,5	59,5	70	10	0

Табл. 2. Вкажіть 3-4 учасників міжнародних відносин (країни, союзи держав, міжнародні організації тощо), з якими Україна розвиває відносини найбільш успішно (%)

<i>Рік / країна, організація тощо.</i>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>
США	55,5	26	4,8	19	0	7,5	76	75
НАТО	16,7	10	9,5	11,9	4,2	12,5	25	26
МВФ	14,8	8	11,9	2,4	0	0	3	39
ЄС	27,8	38	36	45,2	8,5	50	59	55
Польща	57,4	44	21,9	50	36,2	35	68	63
Росія	0	12	61,9	28,6	2,1	5	0	0
Немає таких держав чи організацій взагалі	25,9	20	21,4	26,1	17,0	22,5	0	0

Табл. 3. Вплив іноземних партнерів на прийняття державних рішень в Україні (%)

<i>Рік / країна, організація тощо</i>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>
США	73	40	31	41	30	37,5	79	85
НАТО	10	0	0	0	0	0	6	7
МВФ	12	48	92	68	44	37,5	64	70
ЄС	48	60	31	57	52	75	86	83
ОБСЄ	0	0	0	0	3	0	0	0
Росія	90	96	95	93	88	100	55	44

Як ми бачимо, експертна оцінка відносин України з США та пріоритетності цих відносин значно відрізняється від загального ставлення українського населення. Ми вважаємо, що експерти краще розуміють важливість підтримки України з боку США.

За даними досліджень Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, Сполучені Штати не займали центральне місце у питаннях можливих варіантів забезпечення безпеки України. Головний пріоритет у період 2007-2016 рр. був поділений між наступними можливими варіантами: (1) нейтральний статус України (мінімум у грудні 2014 р. – 20,9%, максимум у квітні 2012 р. – 42,1%); (2) об'єднання з Росією та іншими країнами колишнього Радянського Союзу (мінімум у грудні 2016 р. – 6,4%, максимум у грудні 2007 р. – 31,3%); або (3) вступ до НАТО (мінімум у квітні 2012 р. – 13%, максимум у грудні 2014 р. – 46,4%). У 2014-2016 рр., коли в опитуванні серед альтернатив був запропонований варіант «військовий альянс із США», він отримав менше 4% (мінімальний у травні 2014 р. – 1,5%, а максимум у грудні 2016 р. – 3,9%) [8].

В українській громадській думці у рамках згаданої дихотомії Захід-Росія Сполучені Штати не становлять окремого суб'єкту у громадській думці. Америка асоціюється з Заходом у цілому, або з НАТО та іншими міжнародними інституціями.

Як добре відомо, на пострадянському просторі ставлення до НАТО було дуже суперечливим. Частка населення колишніх радянських республік, яка позитивно сприймає Росію (бо в ній бачить у першу чергу колишній СРСР), негативно ставиться до НАТО. З іншого боку, та частина населення пострадянських

суспільств, котрі віддають перевагу віддаленню від Росії, ставляться до НАТО позитивно, а приєднання до Альянсу розглядають як найпростіший шлях до вступу до ЄС. В Україні з 1991 р. проблеми безпеки, а також ставлення до НАТО як колишнього «ворога» були в центрі уваги громадської думки, ця проблема заслуговує на окреме комплексне дослідження. У даній публікації спробуємо узагальнити ситуацію лише за останні кілька років.

З 2014 р. в українському суспільстві орієнтація на вступ до НАТО переважає як найкращий спосіб забезпечити національну безпеку України. Порівняно з 2012 р. частка тих, хто вважає цей шлях кращим, ніж інші варіанти убезпечення, збільшився більш ніж утричі: з 16,2% у квітні 2012 р. до 47,8% у травні 2016 року (від загальної кількості тих, хто готовий йти на референдум, присвячений питанню вступу до НАТО). Серед 62,2% респондентів, які заявили у грудні 2016 р. про готовність йти на референдум, 71,5% готові голосувати за вступ України до НАТО [8]. В останні роки регіональний розподіл підтримки вступу до НАТО різко змінився. Так, у 2012 р. єдиним макрорегіоном, де відносна більшість підтримувала членство в НАТО, був Захід України: там 37% підтримували членство в НАТО, а 34% – неприєднання. В інших регіонах частка тих, хто був орієнтований на НАТО як гарантію безпеки, становив від 1% (Донбас) до 14% (Центр) [13].

Прихильність до НАТО почала зростати у всіх макрорегіонах України з 2014 р. Найбільш значна переорієнтація відбулася у громадській думці макрорегіонів Схід і Донбас. За даними опитування травня 2016 р. на Сході України членство в НАТО як гарантію безпеки обрали 29% респондентів (у квітні 2012 року – 1,7%), на Донбасі – 24,4% (у квітні 2012 р. – 0,8%) [13]. Результати одного з останніх досліджень показують, що якщо референдум щодо вступу України до НАТО відбувся б у лютому 2017 р., та всі, хто визначився за що віддати свій голос, з'явилися би до урн, то явка склала б близько 73%, а голоси учасників розподілилися наступним чином: 57% – за вступ до НАТО, 43% – проти [10]. Зростаюча підтримка членства в НАТО супроводжується розчаруванням у ідеї неприєднання та іншої ідеї, яка виглядає в умовах війни безглуздою – військового союзу з Росією та іншими країнами СНД. Вступ до НАТО в Україні зараз розглядається у схожому контексті, що свого часу в Польщі та країнах Балтії – головна ідея пов'язана скоріше не зі вступом до альянсу як таким, а з необхідністю захищати і віддаляти власну країну від Росії. Отже, у цьому випадку НАТО (що прямо асоціюється з Америкою) в українській громадській думці є більш пріоритетним та важливим, ніж власне США.

#### США в українському суспільно-політичному дискурсі

За різними опитуваннями українці в основному позитивно оцінюють Америку. І це, на наш погляд, відображає більшою мірою толерантне ставлення населення нашої держави до інших країн, народів, національностей, ніж специфічне бачення якихось привабливих для українців рис американської нації чи політики Вашингтону.

Згідно з опитуванням дослідницького центру *Pew Research Center*, яке проводилося в рамках проекту *Global Opinions* (опитування в Україні проводилися лише у 2014 і 2015 рр.), українці мають дуже позитивну думку про США. Наприклад, на запитання «Чи поважає уряд США особисті свободи свого народу?», більшість українських респондентів дали позитивну відповідь (65% у 2014 р. та 72% у 2015 р.). Це ж опитування показало, що українці мають стабільно схвальне

сприйняття США: кількість таких респондентів становила 68% (2014 р.) та 69% (2015 р.), тоді як кількість тих, хто має несприятливу думку, трохи зменшилась у цей період - з 25% (2014 р.) до 22% (2015 р.). З іншого боку, у світовій громадській думці, і з-поміж українців у тому числі, завжди існує більш критичне ставлення до американського президента, ніж до країни, лідером якої його обрали. Так, 54% українців у 2014 р. та 51% у 2015 р. довіряли американському президенту, у той час як висловили недовіру 38% як у 2014 р., так і у 2015 р. (у час проведення опитування це був Б. Обама) [14].

Нові опитування також показують здебільшого позитивне ставлення українців до США та більш негативне ставлення до американського лідера. У лютому 2016 р. у дослідженні Інституту Горшеніна (Україна) респонденти мали визначити своє «добре» або «погане» ставлення до окремих країн (при наявності варіанту відповіді «важко відповісти»). У рейтингу позитивних оцінок США зайняли, отримавши 62,8% прибічників, місце після Польщі, Грузії, Канади, Німеччини, Франції, Туреччини, та випередивши Китай (58,5%) та цілком закономірно державу-агресора – Росію (28,4%). У тому ж опитуванні респондентам пропонували висловити довіру чи недовіру декільком очільникам держав. Тогочасний американський президент Б. Обама отримав 26,6% позитивних відповідей та 54,6% негативних реакцій, але якщо порівнювати з російським лідером (який отримав 87,7% негативних і лише 6,8% позитивних оцінок), то це можна вважати непоганим результатом [15].

Сполучені Штати є для українців однією з привабливих країн для імміграції. Навіть неповні наявні дані показують, що США потрапляють до п'ятірки країн світу – лідерів бажаної міграції. Відповідно до даних лютого 2016 р. опитування Інституту Горшеніна респонденти, які мали можливість обрати 2 варіанти відповідей (отже, більше ніж одну країну) на запитання «Чи хотіли би Ви, поїхати на постійне місце проживання до іншої країни, якщо так, то куди саме?» 68,4% українців обрали відповідь «хотіли б залишитися в Україні», 4% обрали б США (четверте місце після Німеччини (5,3%), Канади (5,2%) та Польщі (4,5%)) [15].

Наведемо ще кілька відомостей. Із часів здобуття Україною незалежності у міграційних процесах переважали економічні причини, викликані не тільки пошуком роботи, а й з метою отримання освіти. За даними ЮНЕСКО, за період з 2000 по 2012 рік кількість українських студентів за кордоном зросла більш ніж у чотири рази і досягла 37 тисяч. У 2013/2014 навчальному році за кордоном навчалися навчалось 47 724 українських громадян, серед них – 1,5 тис. у США (більше, ніж у Іспанії, Франції та Великобританії, але менше, ніж у Польщі (15 тис.), Німеччині (9 тис.), Росії (6 тис.), Канаді (2 тис.) [16]. Тож широкий загал українців здебільшого позитивно сприймає США.

В українській політиці відносини із США є одним з найбільш обговорюваних питань. Навведемо оцінки українських експертів щодо стану відносин України із США – Таблиця 4 [12].

Табл. 4. Характеристика якісного статусу відносин України з США: 2008-2015 роки (%) (загальний відсоток перевищує 100%, оскільки експерти могли обрати декілька характеристик)

<i>Рік / характеристика</i>	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
-----------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------



Зближення	33,3	4	9,5	4,8	0	5	78	68
Відчуження	0	22	45,2	38	57,4	25	1	0
Стабільність, збереження статус-кво	55,5	46	42,8	38	6	20	21	23
Інтеграція	0	0	0	0	0	2,5	2	2
Стагнація відносин	7,8	24	28,6	23,8	38,3	42,5	1	0
Сателітна залежність України	9,8	12	4,8	9,5	0	2,5	11	16
Рівноправне партнерство	7,4	0	2,4	4,8	0	0	8	5
Нерівноправне асиметричне партнерство	35,2	34	40,5	9,5	29,8	27,5	26	34
Конкуренція, протистояння	3,7	0	2,4	0	6,4	2,5	0	0
Напруженість	0	2	16,6	4,8	38,8	20	0	0
Ворожнеча	0	0	0	0	0	0	0	0
Взаємна залежність	3,7	0	0	0	2,1	0	3	3
Відносини клієнт-патрон	35,2	38	33,3	21,4	2,1	25	23	29

Тож, експертні оцінки американської ролі у двосторонніх та міжнародних відносинах не завжди збігаються із думкою більшості населення.

Варто звернути окрему увагу на виборчі програми кандидатів в українську владу під час останніх парламентських та президентських кампаній, в яких знайшлося місце і для США. Підтвердженням цього є офіційні політичні програми, розміщені на сайті Центральної виборчої комісії України [17]. Розглянемо період 2010-2014 рр.: президентські (2010 та 2014 рр.) та парламентські (2012 та 2014 рр.) перегони.

Відмітимо, що після подій Євромайдану 2013-2014 рр. 58% українців позитивно ставилися до виборів: вони вважали, що вибори покращать ситуацію в Україні. За даними опитувань громадської думки перед президентськими виборами 2014 р., цінність демократії була значно вищою, ніж до президентських виборів 2010 року. У травні 2014 р. 61% респондентів вважав демократію найбільш бажаним типом політичної системи в Україні, тоді як прибічників авторитаризму було істотно менше – 16%. Для порівняння: у грудні 2009 р. демократії віддавали перевагу 37% українців, а авторитаризмові – 30%. Такі зміни в українському суспільстві відбулися й у ставленні до такої «західної» цінності, як «свобода»: у травні 2014 р. були готові заради особистої свободи та гарантій дотримання всіх громадянських прав терпіти певні матеріальні труднощі 46.5%, а у грудні 2009 р. – лише 35% [18].

Як президентські, так і парламентські виборчі кампанії 2014 р. в Україні відзначалися збільшенням «раціональної» складової мотивації для голосування: головним чинником вибору були ідеї та пропозиції передвиборної програми кандидатів (48,6%) [19]. Так, експерти підкреслювали, що зовнішньополітичні уподобання кандидатів вплинули на рішення виборців у 2014 р. [18]. Але аналіз виборчих програм показав їхню надобережність у цих питаннях. Пряме згадування міжнародної складової та, зокрема, Сполучених Штатів було доволі незначним

(особливо під час парламентських виборів): основна увага приділялася Європі (ЄС) та Росії (СНД).

У програмах провідних політичних партій, які потрапили до парламенту або були дуже активними під час передвиборної кампанії, стратегічне партнерство з США як одне із завдань майбутньої зовнішньої політики було блюзнірські оголошено Партією регіонів (2012 р.). Її наступник – Опозиційний Блок (2014 р.) також згадав США у своїй програмі: у контексті посередництва у мирних переговорах щодо ситуації на Сході України. У виборчих програмах політичних партій частіше згадувались міжнародні організації, в яких США грають провідну роль. Перш за все це – НАТО, МВФ та СОТ. Приєднання до НАТО було оголошено політичною метою «Нашої України» у 2012 р., «Свободи» та «Батьківщини» – у 2014 р. Політична партія «Правий сектор» зазначила у своїй програмі співпрацю з НАТО (2014 р.). Протилежної точки зору дотримувалася КПУ, яка у своєї програмі пообіцяла своїм виборцям: «Поставимо надійну завісу проНАТОвським задумам» (2014 р.) [17].

Огляд ставлення до зовнішньополітичних питань, який представлений у передвиборних програмах кандидатів у президенти, показує, що майже всі кандидати були в основному орієнтовані на відносини з Європою та Росією, а не США. Ми можемо знайти дуже мало згадок про США або міжнародні організації, які в українській громадській думці тісно пов'язані з США. Наприклад, були обіцянки: забезпечити стратегічне партнерство із США та ЄС (Янукович, 2010 р.); укласти двосторонні угоди з США та Великобританією щодо військової допомоги у разі військової агресії проти України (Тягнибок, 2010 р. та 2014 р.); побудувати партнерські відносини з США та Китаєм (Яценюк, 2010 р.); зробити стратегічними партнерами нейтральної України ЄС, Китай, Індію, Бразилію, Японію, США (Богословська, 2010 р.); налагодити співпрацю з США та Великобританією як гарантими безпеки і територіальної цілісності України та поглибити торговельно-економічне співробітництво з США, Китаєм, Південно-Східною Азією та арабським світом (Ярош, 2014 р.); забезпечити стратегічне партнерство з США, країнами ЄС (Коновалюк, 2014 р.); переконати наших союзників – США, ЄС та НАТО оснастити українську армію новітніми технологіями та зброєю (Ляшко, 2014 р.). Виборчі програми лівих кандидатів включали традиційну критику США і нагадували деякі радянські кліше (наприклад: «припинення згубних для країни, кабальних кредитних відносин з МВФ», «перші кроки нової-старої влади засвідчують що вона діє за старими рецептами в інтересах багатіїв і на вимоги Америки, Європи...» (Симоненко, 2014 р.) [17].

При огляді ставлення українців до США на сучасному етапі варто звернути увагу і на американську оцінку та реакцію щодо війни на Сході України, яка в останні більш ніж три роки є нагальним пріоритетом. Як це було під час Помаранчевої революції (2004 р.) та Революції гідності (2013 р.) серед проросійські орієнтованих українських громадян була дуже поширеною думка про «західний (а саме американський) слід». Подібними є й підходи до подій 2014-2017 рр. на Сході України. Наприклад, у грудні 2015 р. 20,2% респондентів вважали конфлікт на Сході України «боротьбою між Росією і США за сфери впливу, що ведеться на території України», тоді як 49% оцінювали це як «загарбницьку війну Росії проти України» [11, С.17].

Українці в основному позитивно оцінюють позицію США щодо російсько-української війни. За даними опитування липня 2015 р. американську позицію схвалювали 46% респондентів, а негативно оцінювали – 35%. Втім, існують також значні регіональні відмінності. Політика та позиція США отримали найбільш сприятливу реакцію на Заході (69%) та в Центрі (55%) України, проте на Півдні, Сході та Донбасі переважають негативні оцінки – 48%, 45% та 54% відповідно. Якщо порівнювати зі ставленням до політики ЄС у контексті російсько-українського конфлікту, то вона позитивно розглядається в усіх макрорегіонах, крім Донбасу, де 46% негативно сприймають дії ЄС, а лише 36% – позитивно [20].

Варто звернути увагу і на наступний момент. Кінець біполярного протистояння та розпад Радянського Союзу не призвів до повного зникнення радянського традиційного світогляду, одним з компонентів якого був антиамериканізм [21]. Нинішнє негативне ставлення до НАТО сформоване радянськими стереотипами про цей альянс. Згідно з низкою опитувань, на запитання «Чому Ви проти вступу України до НАТО?» серед тих, хто не підтримує вступу до Альянсу, найбільш популярними були відповіді (респонденти можуть обрати не більше 3 категорій): «Це може спричинити залучення України до військових операцій НАТО» (62,6% у квітні 2012 р., 50,3% у липні 2015 р.); «НАТО є агресивним імперіалістичним блоком» (46% у квітні 2012 р., 36,6% у липні 2015 р.); «Це руйнує відносини з Росією» (23,2% у квітні 2012 р., 14,2% у липні 2015 р.), «Іноземці та іноземний капітал будуть панувати в Україні» (23,8% у квітні 2012 р., 28,6% у липні 2015 р.) та «Західна культура та мораль поширюватимуться Україною» (6,6% у квітні 2012 р., 14,2% у липні 2015 р.) [22]. Регіональні відмінності підтверджуються статистикою: серед респондентів негативно налаштованих щодо НАТО як «агресивного імперіалістичного блоку» досі більшість є представниками Півдня (49%) та Сходу (40, 6%). Антиамериканські погляди висловлюються переважно прихильниками лівих сил, політична вага яких неухильно занепадає. Найчастіше антиамериканські гасла використовуються для декларування всіх видів опору вступу України до НАТО, розширення НАТО на схід, вступу України до СОТ та МВФ. Такі оцінки дуже близькі до риторики радянських часів: «рецепти Міжнародного валютного фонду», «тиск керівництва США», «запобігання формуванню однополярного світу», «вимоги Міжнародного валютного фонду спрямовані на колонізацію України з боку США», «політична залежність України від США», «міжнародний спекулятивний капітал» та ін.

У цілому, в Україні проамериканські та антиамериканські погляди співіснують, вони активізуються представниками різних політичних сил, які переслідують однакову мету – привернути увагу «своїх» виборців. Загалом, імідж США в Україні є більш позитивним, ніж негативним. Але для українців Америка – це ані Святий Храм на пагорбі, ані джерело вирішальної підтримки у боротьбі за виживання як незалежної держави, ані серйозна альтернатива Росії (як ворога), чи ЄС (як партнера).

#### Українсько-американські відносини та президентська кампанія 2016 р. у США

Для розуміння місця США в українській державній політиці звернемося до низки офіційних документів: законів України, указів Президента, Стратегії національної безпеки та ін. Аналіз їхнього змісту підтверджує, що для України пріоритетну політичну важливість становлять європейські та євроатлантичні

структури (НАТО), аніж США. У різних редакціях чинних законів України «Про основи національної безпеки України» (2003 р., зі змінами) [23] та «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» (2010 р., зі змінами) [24] основна увага приділяється Європі та НАТО. Так, у попередніх версіях обох законів був підкреслений позаблоковий статус України, але в останніх версіях (зміни, що вносилися з 2014 р.) було проголошено відмову від позаблоковості та декларувалася мета – вступити до НАТО.

Позаблоковий статус України був задекларований і в Указі Президента України «Про Воєнну доктрину України» (прийнятий у 2004 р. Л. Кучмою, втратив чинність у вересні 2015 р.) [25]. У новій Воєнній доктрині України (фактично з вересня 2015 р.), яка була прийнята в умовах війни на Донбасі, на перший план знову вийшли згадки про НАТО (43 рази по тексту документу) та ЄС (16 разів). У новому документі про США мова прямо ведеться лише у двох випадках: при поясненні основних тенденцій, які впливають на формування та розвиток безпекового середовища у світі (зокрема, згадується «загострення протистояння між США та Російською Федерацією»), та вдруге, при констатації факту, що зовнішньополітичні умови не сприяють врегулюванню збройного конфлікту на Сході України, і більш конкретно: «... Україна може розраховувати насамперед на власні сили та підтримку США, держав-членів ЄС і НАТО, які вважають, що збереження незалежності та територіальної цілісності України є одним із визначальних факторів забезпечення світової та регіональної стабільності» [26]. НАТО багато разів згадується у тексті доктрини, зокрема у контексті прагнення України реформувати власну армію, поглиблювати співпрацю з НАТО та, нарешті, приєднатися до Альянсу.

У різних редакціях Стратегії національної безпеки України можна простежити еволюцію українського бачення ролі США для національної безпеки нашої країни: від *розширення співпраці з США* (2007 р.) до *розвитку діалогу та співробітництва між Україною та США* [27] в рамках Хартії США – Україна про стратегічне партнерство (2008 р.) і, нарешті, *поглиблення стратегічного партнерства з США* як гарантом міжнародної безпеки в євроатлантичному регіоні, що розглядається як основний пріоритет зовнішньої політики України (2015 р.) [28].

Українсько-американські двосторонні відносини регулювалися на травень 2015 р. 144 документами (договорами, угодами, меморандумами тощо) [29]. У 2014-2017 рр. найбільш обговорюваним в українському суспільстві та найчастіше згадуваним українськими політиками, експертами та аналітиками документом був Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), підписаним Україною, США, Російською Федерацією та Великою Британією (1994 р.). відомий як Будапештський меморандум. Три ядерні держави взяли на себе зобов'язання поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України; утримуватись від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України; утримуватись від економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету і таким чином отримати будь-які переваги [30].

Після незаконної анексії української АР Крим Російською Федерацією у 2014 р. в українському суспільстві та істеблішменті поширилася критика США як підписанта Будапештського меморандуму, який не виконав своїх зобов'язань.

Звернення до Сполучених Штатів як гаранта українського суверенітету та територіальної цілісності було проголошено українським парламентом 28 лютого 2014 р., коли тільки починалися події у Криму [31]. Основні очікування стосовно того, що Америка має допомогти, були пов'язані з реакцією НАТО, яка принаймні мала продемонструвати волю до військово-політичної підтримки України [32].

Окрім того, критика Сполучених Штатів з боку українців ґрунтувалася на невиконанні намірів, задекларованих у Хартії Україна – США про стратегічне партнерство, підписаної у грудні 2008 р. [33]. У Хартії підкреслювалася американська зацікавленість в убезпеченні та збереженні територіальної цілісності України, декларувалося співробітництво в галузі оборони та безпеки, і навіть йшлося про потенційне членство України в НАТО.

Нині українські очікування пов'язані не з деклараціями принципів, а з необхідністю американської військової допомоги для відбиття російської військової інтервенції на українській Донбас. Питання про доступність американського високотехнологічного озброєння до України обговорювалося як в США, Європі, так і в Україні. За даними дослідницького опитування *Pew research*, яке проводилося серед країн-членів НАТО (2015 р.) [34] думка американців з цього приводу розділилася: 46% підтримують передачу зброї, 43% – проти. Європейські союзники Америки віддають перевагу економічній допомозі Україні та економічним санкціям, які накладаються на Росію – такої думки в середньому дотримуються 70% респондентів з різних країн Європи (максимум підтримки продемонстрували поляки – 77%, мінімум італійці – 44%). Тих, хто підтримує надання з боку НАТО озброєнь Україні менше – у середньому це 41% респондентів (максимум – поляки 50%, мінімум – німці 19%). Незважаючи на бажання та високі очікування українців стосовно військової допомоги, більшість українських громадян скептично ставиться до перспектив прямої американської військової допомоги. Але ця проблема залишається актуальною у ставленні української громадськості до США.

Найбільші очікування традиційно спрямовані на американського президента – головну посадову особу, з якою пов'язана зовнішня політика США. Звичайно, особливу увагу Америці приділяють під час президентських виборів. Вибори 2016 р. не були винятком. Наведемо деякі дані, які демонструють стан громадської думки в Україні з цього приводу. Згідно з національним опитуванням, проведеним соціологічною групою Рейтинг, 55% українців стежили за ходом президентських виборів у Сполучених Штатах [35]. Вибори викликали більший інтерес на Заході (67%), менший – на Сході (48%) країни. 39% українців симпатизували Хіларі Клінтон, один з десяти – Дональду Трампу, 42% – не співчувало жодному з кандидатів. Серед тих, хто стежив за перебігом виборів, симпатії розподілялися наступним чином: 62% подобалася Клінтон, 15% – Трамп. Його проросійська позиція під час кампанії та після неї стала популярною темою на українському телебаченні та у пресі. Менше половини (42%) респондентів не очікували змін у відносинах між Україною та США після перемоги Дональда Трампа. Чверть опитаних вважали, що відносини зміняться на гірше. Найчастіше погіршення очікувалося в Центрі та на Півдні України. Лише 7% українців сподівалися на покращання відносин за президента Д. Трампа.

Для правлячого класу України та експертної спільноти перемога Д. Трампа була несподіваною і навіть шокуючою. Перемога Трампа викликала в Україні

активну дискусію про «втручання Росії в американські вибори». Опозиційний блок та прихильні до нього засоби масової інформації негайно поширили тезу про недостатню компетентність у міжнародній політиці президента П. Порошенка, його уряду та, зокрема, Міністерства закордонних справ України. Лунали звинувачення у тому, що урядовці «поклали всі яйця в один кошик», тобто зробили ставку на Х. Клінтон та «відсунули» Д. Трампа. Зі свого боку представники українського зовнішньополітичного відомства виправдовувалися пошуком контактів на найвищому рівні адміністрації нового американського президента.

Загальний контекст шоку, викликаного перемогою Трампа, для перспектив американсько-українських відносин був заснований на факті, що «для України не було місця» у «великому задумі» Трампа «Спочатку – Америка» (*America First*). Через досить поширене усвідомлення залежності України від американської підтримки (принаймні, політичної) у питаннях збереження незалежності під час російської агресії, «Велика угода» між Вашингтоном та Москвою (маргіналізація України в обмін на співпрацю з росіянами в Сирії та проти ISIS) вважалася великою загрозою. Зараз ця загроза виглядає повністю як справа минулого завдяки нинішнім політичним подіям у США та розвитку двосторонніх відносин, а саме результатам візитів Президента П. Порошенка до Вашингтона, державного секретаря Р. Тіллерсона до Києва. Призначення важковаговика американської зовнішньої політики К. Волкера на посаду спеціального представника США в Україні було, мабуть, найважливішим кроком у напрямку позитивних змін стану американсько-української співпраці. Після першого півріччя Д. Трампа у Білому домі політика США щодо України стала визначеною та зрозумілою: продовження курсу свого попередника з деякими нюансами.

Звісно, Трамп не обіцяв Україні всього того, чого очікували українці. Не було публічного послання Кремлю в дусі Будапештського меморандуму про те, що будь-яка спроба активізувати війну призведе до прямого втручання США. Ми вважаємо, що таке звернення нічого не коштує Вашингтону, але ані Б. Обама, ані Д. Трамп не пішли на такий символічний крок, здатний стримати Москву від повномасштабного вторгнення [36]. Питання про постачання Україні летальної оборонної зброї залишається на порядку денному американсько-українського діалогу. Конгрес США рекомендував це зробити ще попередній президентській адміністрації. Як видно з Києва, у Обама не було серйозної мотивації відмовитися від надання Україні оборонного озброєння крім московської пропагандистської тези «якщо Сполучені Штати вдадуться до такого кроку, то Росія піде на повномасштабне вторгнення». Але якщо Україна не матиме потенціалу збройного стримування агресора, повномасштабне російське вторгнення в Україну може статися з набагато більшою вірогідністю. Українські військово-політичні експерти поділяють цю точку зору.

Завдяки «російському скандалу» в США (у західних ЗМІ це вже назвали *Russiagate*), а саме обговоренню фактів втручання Кремля в американські президентські вибори та контактів американських чиновників з російськими колегами, Україна залишилася на порядку денному Вашингтону. Фахівцям в адміністрації вдалося переконати Трампа, що Україна є дійсно важливою країною для інтересів США у Європі та його особисто. Отже, показавши свою повагу до України під час зустрічей та розмов з українським колегою Трамп, вірогідно, розіграв «українську карту» для спростування обвинувачень у його підтримці

Москвою. На двопартійному рівні Конгрес США проти волі адміністрації Трампа зумів значно підвищити статус України у зовнішньополітичних пріоритетах Вашингтона.

Для України дуже важливо не втратити динаміку діалогу з Америкою та досягти за її допомогою виконання основних пунктів Мінських угод – припинення вогню на Донбасі, варварських обстрілів об'єктів життєзабезпечення, втрат серед українських військовослужбовців та цивільних осіб уздовж лінії розподілу, подальшого руйнування інфраструктури регіону [37]. Примусити В. Путіна запровадити всі пункти Мінських угод лише за допомогою санкцій, навіть посиливши їх у новому пакеті, – неможливо. Отже потрібний новий порядок денний в американсько-українських відносинах, реалізація якого була б здатна припинити російську агресію.

\* \* \*

Таким чином, США в українській громадській думці існують у контексті дихотомії Схід (Росія) – Захід (Європа, США). Для більшості українців саме Європа, а не Америка є головним зовнішньополітичним пріоритетом. Америка переважно асоціюється в українській громадській думці із Заходом в цілому, або з НАТО. З 2014 р. орієнтація на членство в НАТО стає домінуючою в українському суспільстві як найкращий спосіб забезпечення національної безпеки.

З огляду на те, що у 2014-2017 рр. українці були більш стурбовані внутрішніми проблемами, а саме війною, реформами, боротьбою з корупцією тощо, тож і оцінювання США відбувалося переважно у контексті залучення зарубіжної допомоги в умовах російської окупації АР Крим та вторгнення на Донбас. З 2014 р. домінуючою є думка щодо пріоритетності тісних відносин із Заходом (ЄС та США), втім, відносини з Європою оцінюються українцями як більш важливі у порівнянні з Америкою.

Позитивне та негативне ставлення до Америки співіснують в Україні. З одного боку, українці позитивно оцінюють американську політичну підтримку та позицію США щодо російської агресії проти України. Позитивне ставлення до США підтверджується тим, що Америка є одним з бажаних напрямків міграції. З іншого боку, існує і доволі критичне ставлення до США. Так, традиційно негативні антиамериканські погляди демонструються в Україні прихильниками лівих поглядів. Однак, їх вплив на суспільство істотно скорочується останнім часом. Сучасне зростання критичного ставлення до США пов'язано із невиконанням зобов'язань за Будапештським меморандумом та очікуваннями американської військової допомоги під час зовнішньої військової інтервенції та «гібридної» війни. Так, у 2017 р. проблема постачання Україні оборонної летальної зброї залишається на порядку денному американсько-українського діалогу, який розпочався у часи президентства Б. Обами та триває після приходу Д. Трампа до Білого дому. Попри співіснування про- та анти-американізму в Україні імідж США є здебільшого позитивним, ніж негативним.

Образ США в українській громадській думці перебуває під впливом декількох факторів. Серед них важливу роль відіграють: поточний стан міжнародних відносин (звідси – сприйняття США як реального та / або потенційного союзника) та політичної ситуації в Україні. Впливовим чинником залишається радянська спадщина (а саме негативні стереотипи часів «холодної війни»), яка визначає нейтральні або переважно негативні настрої щодо США серед певних груп

населення України (у віковому вимірі це переважно люди старшого віку, у регіональному – представники Сходу та Півдня України). Негативне ставлення до Америки тісно пов'язано з проросійськими та анти-західними поглядами. У міру того, як Росія продовжує агресію, Москві та її посіпакам стає все складніше просувати в Україні концепцію так званого «русського миру» як цивілізаційної позитивної альтернативи Сполученим Штатам та Заходу в цілому.

### Список використаних джерел та літератури

1. Piaskovska T. Issues the Ukrainians are concerned about Kyiv. International Institute of Sociology. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=640&page=1> (Last Access: July 27, 2017) – Title from the Screen.
2. Реформи в Україні: громадська думка населення // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naseleण्या1234\\_4334312](http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naseleण्या1234_4334312) (Дата звернення: 20 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
3. До Дня незалежності України: що українці думають про Україну // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/do-dnya-nezalezhnosti-shcho-ukraintsi-dumayut-pro-ukrainu> (Дата звернення: 26 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
4. Україні – 25: досягнення та поразки. Громадська думка // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/ukraini-25-dosyagnennya-ta-porazki-gromadska-dumka> (Дата звернення: 27 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
5. Esipova N., Ray J. Eastern Europeans, CIS Residents See Russia, U.S. as Threats / N.Esipova, J.Ray // Gallup. – 2016. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.gallup.com/poll/190415/eastern-europeans-cis-residents-russia-threats.aspx> (Last Access: August 27, 2017). – Title from the Screen.
6. Keating E., English C. Ukrainians Prefer European Union, U.S. to Russia / E.Keating, C.English // Gallup. – 2014. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.gallup.com/poll/180182/ukrainians-prefer-european-union-russia.aspx> (Last Access: August 27, 2017). – Title from the Screen.
7. Ray J., Esipova N. Ukrainian Approval of Russia's Leadership Dives Almost 90% / J.Ray, N.Esipova // Gallup. – 2014. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.gallup.com/poll/180110/ukrainian-approval-russia-leadership-dives-almost.aspx> (Last Access: August 27, 2017). – Title from the Screen.
8. 2016-й: політичні підсумки – загальнонаціональне опитування // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/2016-y-politichni-pidsumki-zagalnonatsionalne-opituvannya> (Дата звернення: 19 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
9. Support for joining EU rises one year after Revolution of Dignity – poll // Interfax-Ukraine. – 2015 [Electronic resource] – Mode of Access: <http://en.interfax.com.ua/news/general/255939.html> (Last Access: August 17, 2017). – Title from the Screen.
10. Sakhno Y. Geopolitical orientations of the residents of Ukraine: the European Union, Customs Union, NATO (February 2017) / Y.Sakhno // Kyiv International Institute of Sociology. – 2017. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=689&page=1> (Last Access: July 17, 2017). – Title from the Screen.
11. Ідентичність громадян України в нових умовах: стан, тенденції, регіональні особливості // Національна безпека і оборона. – 2016. – № 3-4 (161-162) [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD161-162\\_2016\\_ukr.pdf](http://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD161-162_2016_ukr.pdf) (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
12. Див. Потехін О.В., Годоров І.Я. Тенденції зовнішньої політики України [Електронний ресурс] // Зовнішня політика України: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. Щорічник



- (2006-2014) / За ред. Г.М. Перепелиці. – К.: ВД «Стилос», 2006-2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://fpri.kiev.ua/?page\\_id=29](http://fpri.kiev.ua/?page_id=29) (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
13. Громадська думка про НАТО: новий погляд [Електронний ресурс] // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2016. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-pro-nato-noviy-poglyad> (Дата звернення: 27 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
14. Opinion of the United States. Ukraine, Global Indicators Database // Pew Research Center Global Attitudes & Trends – 2017. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.pewglobal.org/database/indicator/1/country/229/> (Last Access: July 19, 2017). – Title from the Screen.
15. All-Ukrainian sociological survey. Geopolitical choice // Gorshenin Institute. – 2016. – 11 March. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://gorshenin.eu/media/uploads/036/57/56e2913bd089f.pdf> (Last Access: August 19, 2017). – Title from the Screen.
16. Міграція в Україні: факти і цифри (2016) // Міжнародна організація з міграції. Представництво в Україні. – 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://iom.org.ua/sites/default/files/ff\\_ukr\\_21\\_10\\_press.pdf](http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf) (Дата звернення: 22 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
17. Центральна виборча комісія України. Офіційний вебсайт. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua> (Дата звернення: 20 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
18. Вибори-2014: мотивація вибору та сподівання громадян. Що змінилося порівняно з виборами 2010 // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/vibori-2014-motivatsiya-viboru-ta-spodivannya-gromadyan-shcho-zmynilosya-porivnyano-z-viborami-2010> (Дата звернення: 21 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
19. Парламенські вибори-2014: електоральні настрої населення України // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/parlamentski-vibori-2014-elektoralni-nastroi-naselennya-ukraini> (Дата звернення: 16 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
20. Зовнішня політика України: оцінки й очікування населення // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/zovnishnya-politika-ukraini-otsinki-y-ochikuvannya-naselennya> (Дата звернення: 19 липня 2017 р.) – Назва з екрану.
21. Бессонова М.М. Антиамериканізм на пострадянському просторі: російський та український виміри / Бессонова М.М. // Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. – 2015. – Том 1. – С. 13-19. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA\\_in\\_modern\\_world\\_Lviv\\_15.05.15-Volume-I.pdf](http://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-I.pdf). (Дата звернення: 19 липня 2017 р.) – Назва з екрану.
22. Референдум щодо вступу в НАТО був би виграний, проте це питання ділить Україну // Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/referendum-shchodo-vstupu-do-nato-buv-bi-vigraniy-prote-tse-pitannya-dilitsya-ukrainu> (Дата звернення: 19 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
23. Закон України про основи національної безпеки України (2003, зі змінами), // Верховна Рада України. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Дата звернення: 27 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
24. Закон України про засади внутрішньої та зовнішньої політики (2010, зі змінами) // Верховна Рада України. – 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (Дата звернення: 28 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
25. Указ Президента України про Воєнну доктрину України (2004, зі змінами) // Верховна Рада України. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/648/2004> (Дата звернення: 19 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
26. Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» // Верховна Рада України. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/> (Дата звернення: 26 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.

27. Указ Президента України Про Стратегію національної безпеки України (2007, зі змінами) // Верховна Рада України. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/105/2007> (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
28. Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» // Верховна Рада України. – 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/> (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
29. List of Bilateral Treaties and Arrangements // Embassy of Ukraine in the United States of America [Electronic resource] – Mode of Access: <http://usa.mfa.gov.ua/en/ukraine-us/legal-acts> (Last Access: August 27, 2017). – Title from the Screen.
30. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї // Верховна Рада України. – 1994. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998\\_158](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_158) (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
31. Постанова Верховної Ради України про звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї // Верховна Рада України. – 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/831-18> (Дата звернення: 27 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
32. Стенограма засідання Ради національної безпеки і оборони України від 28 лютого 2014 року // Комітет з питань національної безпеки і оборони Верховної Ради України. – 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?art\\_id=53495](http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?art_id=53495) (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
33. Хартія Україна - США про стратегічне партнерство // Верховна Рада України. – 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840\\_140](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840_140) Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
34. Simmons K., Stokes B., Poushter J. NATO Publics Blame Russia for Ukrainian Crisis, but Reluctant to Provide Military Aid / K.Simmons, B.Stokes, J.Poushter // Pew research Center: Global Attitudes & Trends. – 2015. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.pewglobal.org/2015/06/10/nato-publics-blame-russia-for-ukrainian-crisis-but-reluctant-to-provide-military-aid/> Last Access: August 16, 2017]. – Title from the Screen.
35. Інтерес та очікування українців від результатів виборів в США // Рейтинг. Соціологічна група. – 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://ratinggroup.ua/research/ukraine/interes\\_i\\_ozhidaniya\\_ukraincev\\_ot\\_rezultatov\\_vyborov\\_v\\_ssha.html](http://ratinggroup.ua/research/ukraine/interes_i_ozhidaniya_ukraincev_ot_rezultatov_vyborov_v_ssha.html) (Дата звернення: 29 серпня 2017 р.) – Назва з екрану.
36. Потехін О. Друга «холодна війна»: попередні підсумки / Олександр Потехін // Зовнішні справи. – 2015. – №10. – С. 14-17.; Потехін О. НАТО без України / Олександр Потехін // Зовнішні справи. – 2016. – №11. – С. 8-13.
37. Комплекс мер по выполнению Минских соглашений // OSCE Official website. – 2015. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.osce.org/ru/cio/140221> (Last Access: July 17, 2017). – Title from the Screen.

## References

1. PIASKOVSKA, T. (2016) *Issues the Ukrainians are concerned about*. Kyiv International Institute of Sociology. [Online] Available from: <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=640&page=1>. [Accessed: July 27, 2017].
2. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2017) *Reformy v Ukraini: Gromadska dumka naseleण्या*. [Online] Available from: [http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naseleण्या1234\\_4334312](http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naseleण्या1234_4334312) [Accessed: August 20, 2017].
3. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2015) *Do Dnia Nezalezhnosti Ukrainy: shcho Ukraintsi dumaiut' pro Ukrainu*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/do-dnya-nezalezhnosti-shcho-ukraintsi-dumaiut-pro-ukrainu> [Accessed: August 26, 2017].

4. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2016) *Ukraini – 25: dosiagnennia ta porazky. Gromads'ka dumka*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/ukraini-25-dosyagnennya-ta-porazki-gromadska-dumka> [Accessed: August 27, 2017].
5. ESIPOVA, N., RAY, J. (2016) *Eastern Europeans, CIS Residents See Russia, U.S. as Threats*. [Online] Available from: <http://www.gallup.com/poll/190415/eastern-europeans-cis-residents-russia-threats.aspx> [Accessed: August 27, 2017].
6. KEATING, E., ENGLISH, C. (2014) *Ukrainians Prefer European Union, U.S. to Russia*. [Online] 16<sup>th</sup> December. Available from: <http://www.gallup.com/poll/180182/ukrainians-prefer-european-union-russia.aspx> [Accessed: August 27, 2017].
7. RAY, J., ESIPOVA, N. (2014) *Ukrainian Approval of Russia's Leadership Dives Almost 90%*. [Online] Available from: <http://www.gallup.com/poll/180110/ukrainian-approval-russia-leadership-dives-almost.aspx> [Accessed: August 27, 2017].
8. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2016) *2016-ii: politychni pidsumky – zagal'nonatsional'ne opytuvannia*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/2016-y-politichni-pidsumki-zagalnonatsionalne-opituvannya> [Accessed: August 19, 2017].
9. INTERFAX-UKRAINE. (2015) *Support for joining EU rises one year after Revolution of Dignity – poll*. [Online] Available from: <http://en.interfax.com.ua/news/general/255939.html> [Accessed: August 17, 2017].
10. SAKHNO, Y. (2017) *Geopolitical orientations of the residents of Ukraine: the European Union, Customs Union, NATO (February 2017)*. [Online] Available from: <http://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=689&page=1> [Accessed: July 17, 2017].
11. NATSIONAL'NA BEZPEKA I OBORONA. (2016) *Identychnist' gromadian Ukrainy v novukh umovakh: stan, tendentsii, regional'ni osoblyvosti. no. 3-4 (161-162)*. [Online] Available from: [http://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD161-162\\_2016\\_ukr.pdf](http://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD161-162_2016_ukr.pdf) [Accessed: August 29, 2017].
12. POTIEKHIN, O., TODOROV, I. (2008-2015) *Tendentsii zovnishnioii polityky Ukrainy*. [Online] Zovnishnia polityka Ukrainy: strategichni otsinky, prognozy ta priorityty. Available from: [http://fpri.kiev.ua/?page\\_id=29](http://fpri.kiev.ua/?page_id=29) [Accessed: August 29, 2017].
13. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2016) *Gromadska dumka pro NATO: novyii poglyad*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-pro-nato-noviy-poglyad> [Accessed: August 27, 2017].
14. PEW RESEARCH CENTER. (2017) *Opinion of the United States. Ukraine, Global Indicators Database*. [Online] Global Attitudes & Trends. Available from: <http://www.pewglobal.org/database/indicator/1/country/229/> [Accessed: July 19, 2017].
15. GORSHENIN INSTITUTE. (2016) *All-Ukrainian sociological survey. Geopolitical choice*. [Online] Available from: <http://gorshenin.eu/media/uploads/036/57/56e2913bd089f.pdf> [Accessed: August 19, 2017].
16. MIZHNARODNA ORGANIZATSIIA Z MIGRATSIL. (2016) *Migratsiia v Ukraini: fakty i tsifry*. [Online] Available from: [http://iom.org.ua/sites/default/files/ff\\_ukr\\_21\\_10\\_press.pdf](http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf) [Accessed: August 22, 2017].
17. TSENTRAL'NA VYBORCHA KOMISIJA UKRAINY (2010-2015) [Online] Available from: <http://www.cvk.gov.ua> [Accessed: August 20, 2017].
18. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2014) *Vybory-2014: motyvatsiia vyboru ta spodivannya gromadyan. Shcho zminylosya porivnyanno z vyborami-2010*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/vibori-2014-motivatsiya-vyboru-ta-spodivannya-gromadyan-shcho-zminilosya-porivnyano-z-viborami-2010> [Accessed: August 21, 2017].
19. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2014) *Parlamentski vybory-2014: elektoral'ni nastroi naseleennya Ukrainy* [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/parlamentski-vibori-2014-elektoralni-nastroi-naseleennya-ukraini> [Accessed: August 16, 2017].
20. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2015) *Zovnishnya polityka Ukrainy: Otsinky I ochikovannya naseleennya*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/zovnishnya-politika-ukraini-otsinky-y-ochikovannya-naseleennya> [Accessed: July 19, 2017].

21. BESSONOVA, M. (2015) *Antiamericanism na postradianskomu prostori: rossiiskii ta ukrainskii vymiry* [Online] Spolucheni Shtaty Ameriki u suchasnomy sviti: polityka, ekonomika, pravo, suspilstvo, Vol.1: 13-19. Available from: [http://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA\\_in\\_modern\\_world\\_Lviv\\_15.05.15-Volume-I.pdf](http://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-I.pdf) [Accessed: July 19, 2017].
22. FOND DEMOKRATYCHNI INITSIATYVY IMENI IL'KA KUCHERIVA. (2015) *Referendum shchodo vstupu v NATO buv by vygranyii, prote tse pytannya dilyt' Ukrainu*. [Online] Available from: <http://dif.org.ua/article/referendum-shchodo-vstupu-do-nato-buv-bi-vigraniy-prote-tse-pitannya-dilit-ukrainu> [Accessed: August 19, 2017].
23. VERHOVNA RADA UKRAINY (2015) *Zakon Ukrainy Pro osnovy natsional'noii bezpeky Ukrainy*. [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> [Accessed: August 27, 2017].
24. VERHOVNA RADA UKRAINY (2015) *Zakon Ukrainy Pro zasady vnutrishn'oi i zovnishn'oi polityky*. [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> [Accessed: August 28, 2017].
25. VERHOVNA RADA UKRAINY (2004) *Ukaz Presidenta Ukrainy Pro Voennu doctrinu Ukrainy" (2004 with changes)* [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/648/2004> [Accessed: August 19, 2017].
26. VERHOVNA RADA UKRAINY (2015) *Ukaz Presidenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoii bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku 'Pro novu redaktsiiu Voennoi doktryny Ukrainy'*. [Online] Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/> [Accessed: August 26, 2017].
27. VERHOVNA RADA UKRAINY (2007) *Ukaz Presidenta Ukrainy Pro Strategiiu natsional'noii bezpeky Ukrainy" (2007 with changes)* [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/105/2007> [Accessed: August 29, 2017].
28. VERHOVNA RADA UKRAINY (2015) *Ukaz Presidenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoii bezpeky i oborony Ukrainy vid 9 travn'ia 2015 roku 'Pro Strategiiu natsional'noii bezpeky Ukrainy'*. [Online] Available from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/> [Accessed: August 29, 2017].
29. EMBASSY OF UKRAINE IN THE UNITED STATES OF AMERICA (2017) *List of Bilateral Treaties and Arrangements*. [Online] Available from: <http://usa.mfa.gov.ua/en/ukraine-us/legal-acts> [Accessed: August 27, 2017].
30. VERHOVNA RADA UKRAINY (1994) *Memorandum pro garantii bezpeky u zviazky z pryednanniam Ukrainy do Dogovoru pro nerozpozsiydzhennia iadernoi zbroi*. [Online] Available from: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998\\_158](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_158) [Accessed: August 29, 2017].
31. VERHOVNA RADA UKRAINY (2014) *Postanova Verhovnoii Rady Ukrainy pro zvernennya Verhovnoii Rady Ukrainy do derzhav-garantiv vidpovidno do Memorandumu pro garantii bezpeky u zviazky z pryednanniam Ukrainy do Dogovoru pro nerozpozsiydzhennia iadernoi zbroi*. [Online] Available from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/831-18> [Accessed: August 27, 2017].
32. KOMITET Z PYTAN' NATSIONALNOII BEZPEKY I OBORONY VERHOVNOI RADY UKRAINY (2016) *Stenogramma zasidannya Rady natsionalnoii bezpeky i oborony Ukrainy vid 28 liutogo 2014 roku*. [Online] Available from: [http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?art\\_id=53495](http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?art_id=53495) [Accessed: August 29, 2017].
33. VERHOVNA RADA UKRAINY (2008) *Khartiia Ukraina-SShA pro strategichne partnerstvo*. [Online] Available from: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840\\_140](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840_140) [Accessed: August 29, 2017].
34. SIMMONS, K., STOKES, B., POUSSHTER, J. (2015) *NATO Publics Blame Russia for Ukrainian Crisis, but Reluctant to Provide Military Aid*. [Online] Pew research Center: Global Attitudes & Trends. Available from: <http://www.pewglobal.org/2015/06/10/nato-publics-blame-russia-for-ukrainian-crisis-but-reluctant-to-provide-military-aid/> [Accessed: August 16, 2017].
35. REITING. SOTSIOLOGICHNA GRUPA (2016) *Interes ta ochikuvannya ukrainsiv vid resultativ vyboriv v SShA*. [Online] Ratinggroup. Available from: [http://ratinggroup.ua/research/ukraine/interes\\_i\\_ozhidaniya\\_ukraincev\\_ot\\_rezultatov\\_vyborov\\_v\\_ssha.html](http://ratinggroup.ua/research/ukraine/interes_i_ozhidaniya_ukraincev_ot_rezultatov_vyborov_v_ssha.html) [Accessed: August 29, 2017].
36. POTIEKHIN, O. (2015) Druha «kholodna viyna»: poperedni pidsumky. *Zovnishni spravy*. 10, p.14-17.; POTIEKHIN, O. (2016) NATO bez Ukrayiny. *Zovnishni spravy*. 11. P.8-13.

37. OSCE. (2015) *Kompleks mer po vypolneniiu Minskikh soglashenii*. [Online] Available from: <http://www.osce.org/ru/cio/140221> [Accessed: July 17, 2017].

**Maryna Bessonova**, PhD (history), Senior Research fellow, the State Institution “The Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”

**Oleksandr Potiekhin**, Doctor of science (history), Principal Research Fellow the State Institution “The Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”

## **US POLICY TOWARDS UKRAINE IN CURRENT UKRAINIAN PUBLIC OPINION**

**Abstract.** *The article aims to make some generalization of the attitudes towards the United States of America in contemporary Ukraine with main focus on the years 2014-2017. The research is based on the data of the public opinion polls, statistics, materials of the pre-election political campaigns, state documents (national security strategy, military doctrine, etc.). The authors tried to evaluate the place that America (the U.S.A.) hold within the Ukrainian foreign policy perceptions. In this regard, the attitudes towards the U.S.A. and those towards Europe, Russian federation, and NATO have been compared. Is there any connection between the USA and ways to solve major security problems? What kinds of attitudes towards the USA are dominant among Ukrainians? Is America reflected in Ukrainian political discourse (for example in domestic pre-election campaigns)?*

*It is concluded that the Ukrainian attitudes towards the USA exist within the dichotomy East (Russia) – West (Europe, USA). For the majority of Ukrainians – Europe, not America is the main foreign policy priority. America is primarily associated in public opinion either with the West in general, or with NATO. The attitudes towards NATO have been very controversial for a long time, but from 2014 the orientation for NATO membership is prevailing in the Ukrainian society as the best way to ensure national security. NATO (which is directly affiliated in minds with America) in Ukrainian public opinion is more favorable and important than the USA itself. While neutral (ignorant) attitudes towards America, pro-Americanism and anti-Americanism coexist in Ukraine, Ukrainians have mostly positive opinion about America.*

**Key words:** *USA, Ukraine, public opinion, West-East dichotomy.*